

CÁC GIẢI PHÁP ỨNG PHÓ VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU TRONG TRIỂN KHAI CÔNG TÁC HUẤN LUYỆN VẬN ĐỘNG VIÊN THỂ THAO QUỐC GIA TẠI TRUNG TÂM HUẤN LUYỆN THỂ THAO QUỐC GIA CẦN THƠ

Phạm Ngọc Hải*
Nguyễn Trọng Nguyên**
Bạch Mai Ly*

Đặt vấn đề

Việt Nam là nước dễ bị tổn thương trước tác động của biến đổi khí hậu (BĐKH). Theo đánh giá hàng năm về những nước chịu ảnh hưởng nặng nhất bởi các hiện tượng thời tiết cực đoan giai đoạn 1997 - 2016, Việt Nam đứng thứ 5 về Chỉ số rủi ro khí hậu toàn cầu năm 2018 và thứ 8 về Chỉ số rủi ro khí hậu dài hạn (CRI). Những diễn biến của BĐKH tại Việt Nam bao gồm các hiện tượng thời tiết cực đoan đang ngày càng gia tăng về tần suất và thường khó dự đoán. Lượng mưa tháng cao nhất tăng từ 270 mm trong giai đoạn 1901-1930 lên 281 mm trong giai đoạn 1991-2015, trong khi nhiệt độ tháng cao nhất tăng từ 27,1°C (1901-1930) lên 27,5°C (1991-2015). Những kỷ lục mới vẫn được thiết lập mỗi năm. Các cụm từ “mưa lớn kỷ lục”, “nắng nóng kỷ lục”, “kỷ lục về lũ lụt” đã và đang xuất hiện ngày càng phổ biến trên các phương tiện thông tin đại chúng ở Việt Nam trong những năm gần đây. Năm 2017 được coi là năm kỷ lục về thảm họa thiên tai tại Việt Nam, với hơn 16 cơn bão, lũ lịch sử trái quy luật. Mới đây nhất tháng 10/2020, Miền Trung nước ta đã phải hứng chịu sự tàn phá do mưa lũ và bão lịch sử gây thiệt hại và tổn thất nặng nề về người và kinh tế.

Biến đổi khí hậu là những thách thức lớn và lâu dài ảnh hưởng mọi mặt đến đời sống kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia. Trung tâm Huấn luyện thể thao Quốc gia (HLTTQG) Cần Thơ được đóng trên địa bàn của thành phố Cần Thơ - khu vực được Chương trình mục tiêu quốc gia ứng phó BĐKH đánh giá là một trong 5 thành phố sẽ bị ảnh hưởng nặng nề bởi BĐKH, là vùng dễ bị tác động nặng nề của bão và gió lốc.

Những tác động dễ nhận thấy nhất của BĐKH đến công tác huấn luyện vận động viên (VĐV) tại trung tâm HLTTQG Cần Thơ hiện nay đó chính là những tác động của thời tiết cực đoan như: Nắng nóng, nhiệt độ bất thường, ngập lụt cục bộ, sụt lún, lở đất, ô nhiễm môi trường dẫn đến cơ sở hạ tầng kỹ thuật xuống cấp, ảnh hưởng sức khỏe VĐV, kinh phí chi khắc phục hậu quả lớn, định hướng đào tạo các môn thể thao thay đổi...

Việc tìm hiểu và đề cập đến những vấn đề của BĐKH đối với công tác huấn luyện VĐV tại Trung tâm HLTTQG Cần Thơ dưới đây của chúng tôi mong muốn sẽ góp một phần nhỏ bé để các nhà quản lý có được những cơ sở để xây dựng các giải pháp hữu ích nhằm ứng phó với BĐKH, thực hiện tốt nhiệm vụ huấn luyện VĐV thể thao thành tích cao mà ngành TDTT giao cho trong thời gian sắp tới.

1. Những ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đối với Thành phố Cần Thơ

Theo báo cáo của ngành Tài nguyên và Môi trường, Thành phố Cần Thơ chịu nhiều tác động của BĐKH, biểu hiện ngày càng rõ ở mức tăng nhiệt độ không khí, lượng mưa, mức độ ngập lụt, hạn hán, xâm nhập mặn và một số thiên tai khác. Tại khu vực ĐBSCL, khi nước biển dâng thêm 65 cm sẽ có khoảng 5.133 km² đất bị ngập (chiếm 13% tổng diện tích), nước biển dâng 75 cm sẽ có 7.580 km² đất bị ngập (chiếm 20% tổng diện tích) và nếu nước biển dâng thêm 100 cm thì 15.116 km² đất bị ngập (chiếm 38% tổng diện tích). Các khu vực còn lại sẽ được tiếp tục nghiên cứu để đưa ra kết quả trong thời gian sớm nhất.

*ThS, Trung tâm Huấn luyện thể thao Quốc gia Cần Thơ

**TS, Trung tâm Huấn luyện thể thao Quốc gia Cần Thơ

LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN THỂ DỤC THỂ THAO

Kịch bản BĐKH và nước biển dâng của Thành phố Cần Thơ cho thấy:

Về nhiệt độ trung bình:

Theo kịch bản trung bình RCP4.5 (nồng độ khí nhà kính đại diện - Representative Concentration Pathways - RCP), nhiệt độ trung bình năm khu vực Thành phố Cần Thơ có xu thế tăng so với trung bình thời kỳ cơ sở (1986-2005). Theo kịch bản trung bình RCP 4.5, giữa thế kỷ tăng khoảng 1.4°C (0.9÷2,0); đến cuối thế kỷ tăng khoảng 1,8°C (1.2÷2,6).

Theo kịch bản cao RCP 8.5, giữa thế kỷ tăng khoảng 1.9°C (1.4÷2.6); đến cuối thế kỷ tăng khoảng 3.4°C (2.7÷4,5).

Về nhiệt độ cực trị: Theo kịch bản RCP4.5, đến cuối thế kỷ 21, nhiệt độ tối cao và tối thấp trung bình năm có xu thế tăng từ 1.9°C đến 2°C. Theo kịch bản cao RCP8.5, mức tăng có thể đến 4°C. Vào giữa thế kỷ 21, số ngày nắng nóng (ngày nhiệt độ cao nhất $T_x \geq 35^\circ\text{C}$) có xu thế tăng, với mức tăng từ 10 đến 20 ngày so với thời kỳ cơ sở. Đến cuối thế kỷ 21, số ngày nắng nóng tăng từ 30 đến 40 ngày.

Về lượng mưa năm và mưa cực trị:

Theo kịch bản trung bình RCP4.5, lượng mưa năm có xu thế tăng. Giữa thế kỷ tăng 17.3% (4.5÷23.6); đến cuối thế kỷ tăng khoảng 15.1% (2.8÷26.6).

Theo kịch bản cao RCP8.5, giữa thế kỷ tăng 18.3% (13.5÷23.6); đến cuối thế kỷ tăng khoảng 21.2% (12.3÷30.7).

Lượng mưa một ngày lớn nhất và 5 ngày lớn nhất đều được dự tính có xu thế tăng trong thế kỷ 21 theo các kịch bản BĐKH. Đến cuối thế kỷ 21, theo kịch bản trung bình RCP 4.5, mức tăng của lượng mưa 1 ngày lớn nhất có thể tăng từ 30 đến 50%; lượng mưa 5 ngày liên tiếp lớn nhất có thể tăng từ 20 đến 35%.

Hạn hán: Kết quả dự tính cho thấy, lượng mưa mùa xuân có xu thế giảm và nhiệt độ tăng cao khiến bốc hơi tăng, dẫn đến nguy cơ hạn hán sẽ nghiêm trọng hơn vào các tháng mùa xuân ở khu vực Thành phố Cần Thơ.

Về mực nước biển dâng: Theo kịch bản trung bình (RCP4.5), đến cuối thế kỷ 21 nước biển có khả năng dâng thêm khoảng 55cm (33cm ÷ 78cm); theo kịch bản cao (RCP8.5): 73 cm (48cm ÷ 105cm)

Về nguy cơ ngập vì nước biển dâng do BĐKH: Nếu mực nước biển dâng 100cm sẽ ảnh hưởng 20.52% diện tích của Thành phố Cần Thơ, huyện bị ảnh hưởng nhiều nhất là huyện Thới Lai (39.82%).

Nhận định về tác động của biến đổi khí hậu đối với địa phương

- BĐKH có thể làm gia tăng hiện tượng biển xâm thực, xâm nhập mặn, dẫn đến mất đất canh tác, gia tăng xói lở bờ biển, ảnh hưởng đến hạ tầng giao thông, đô thị, khu dân cư, phát triển kinh tế - xã hội, sản xuất nông nghiệp, cuộc sống của người dân, các hệ sinh thái ven biển, cửa sông.

- Khả năng cao trong tương lai sẽ phải đối mặt nhiều hơn với những đợt nắng nóng gay gắt và những cơn bão có cường độ mạnh.

- Hạn hán, thiếu nước ở nhiều vùng vào mùa kiệt sẽ gay gắt hơn trước tác động của BĐKH. Nguy cơ mất an ninh về nước sẽ đến sớm hơn so với dự báo. Lũ lụt cũng sẽ nguy hiểm hơn, sức tàn phá sẽ lớn hơn nhiều. Nhiều công trình chắn sóng, chắn cát, đê sông, đê biển sẽ không còn tác dụng hoặc dễ bị phá vỡ trước lũ lụt. Các hệ sinh thái tự nhiên cũng bị ảnh hưởng nghiêm trọng do những diễn biến cực đoan của thời tiết, thiên tai.

Ngoài ra, Thành phố Cần Thơ còn gặp phải một số thách thức khác như: Không chủ động kiểm soát nguồn nước; Lượng mưa tại chỗ ngày càng giảm; trong khi đó, các quốc gia thượng nguồn sông Mê Kông đang xây dựng nhiều đập thủy điện, nhu cầu nước cho phát triển cũng tăng cao, làm cho khu vực Đồng bằng sông Cửu Long, trong đó có Thành phố Cần Thơ không thể chủ động được số lượng và chế độ nguồn nước tự nhiên, hiện tượng mặt đất bị biến dạng, lún cũng là vấn đề cần được quan tâm nghiên cứu.

2. Ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến Trung tâm Huấn luyện thể thao quốc gia Cần Thơ hiện nay

2.1. Ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến cơ sở vật chất kỹ thuật TDTT

Hiện tại, về cơ sở vật chất (CSVCh) của Trung tâm bao gồm: 03 nhà tập đa năng, 01 sân tập tổng hợp, 01 nhà tập tạ phục vụ cho công tác đào tạo, huấn luyện thường xuyên cho 16 đội tuyển, đội tuyển trẻ với hơn 200 VĐV, HLV, chuyên gia. Các công trình nhà tập luyện, nhà

Trước những tác động mạnh mẽ của biến đổi khí hậu tới công tác huấn luyện và thành tích của các VĐV, Trung tâm TDTT Tp. Cần Thơ cần có các giải pháp phù hợp, có hiệu quả để hạn chế ảnh hưởng tiêu cực tới công tác huấn luyện VĐV

ở, nhà ăn này được đầu tư xây dựng và đưa vào sử dụng từ 1/2018. Tuy mới được đưa vào sử dụng trong thời gian không lâu nhưng đã xuống cấp rất nhanh chóng. Nguyên nhân chính là do những tác động tiêu cực của BĐKH. Nhiều phần mái che, sàn nhà tập, nhà ở đã thấm dột do sự co giãn và rỉ sét gây ra; Phần sơn tường bị bong tróc, ẩm mốc; Hiện tượng tường và sàn nhà ở nhà tập rạn nứt, gãy nứt; Các trang thiết bị dụng cụ dành cho tập luyện chuyên môn cũng nhanh giảm giá trị sử dụng. Điều này dẫn đến kinh phí chi dành cho khắc phục, nâng cấp sửa chữa thay thế của Trung tâm là rất lớn trong khi nguồn chi của ngân sách Nhà nước lại rất hạn hẹp.

Qua đánh giá có thể nhận thấy những ảnh hưởng của BĐKH đã từng ngày, từng giờ bào mòn và làm các công trình TDTT của Trung tâm xuống cấp một cách nhanh chóng, gây thiệt hại nhiều về kinh phí duy tu, sửa chữa, bảo dưỡng. Các CSVC kỹ thuật của Trung tâm là nơi tổ chức các hoạt động tập luyện và thi đấu cho các VĐV. Chất lượng công trình tập luyện tốt là những điều kiện đảm bảo cho kế hoạch huấn luyện triển khai được thuận lợi, góp phần nâng cao thành tích cho các VĐV, ngược lại nếu điều kiện CSVC xuống cấp, không đảm bảo do những tác động tiêu cực từ

môi trường sẽ cản trở và hạn chế rất nhiều việc tập luyện chuyên môn.

2.2. Ảnh hưởng của biến đổi khí hậu đến quá trình tổ chức, tập luyện và sinh hoạt của vận động viên

Trung tâm HLTT QG Cần Thơ chịu ảnh hưởng của vùng khí hậu miền với hai mùa rõ rệt là mùa mưa và khô. Mùa mưa bắt đầu từ tháng 5 -11 và mùa khô từ tháng 1 đến tháng 5 với nền nhiệt độ trung bình 27 - 33 độ C. Trước đây nền nhiệt độ rất ổn định, tuy nhiên thời gian gần đây do những BĐKH đã có sự thay đổi về nhiệt độ và gia tăng các hiện tượng thời tiết cực đoan như giông lốc, nắng nóng, mưa ngập, ngập mặn. Đây là những bất thường gây trở ngại cho công tác quản lý điều hành, triển khai Kế hoạch huấn luyện của các đội tuyển thể thao tập luyện tại Trung tâm. Các môn thể thao tập luyện ngoài trời không thể thực hiện tập luyện bình thường mà phải điều chỉnh thay đổi địa điểm tập, thời gian tập trước các diễn biến của nhiệt độ, thời tiết. Tính liên tục trong tập luyện bị gián đoạn, thời gian tập luyện bị rút ngắn hoặc phải hủy bỏ để bố trí nơi tập khác mới có thể tập luyện trở lại được.

- Hiện tượng ô nhiễm khói bụi, ngập lụt, ô nhiễm nguồn nước và ô nhiễm tiếng ồn cũng là một trong những ảnh hưởng đến sức khỏe tập

luyện và sinh hoạt của các VĐV. Những trận mưa kết hợp triều cường làm ngập cục bộ cơ sở hạ tầng và giao thông, đặt ra thách thức về môi trường, chất thải với nguy cơ bệnh dịch. Hiện tượng xả rác thải sinh hoạt, rác thải chăn nuôi gia súc, đặc biệt là rác túi nilon, chai nhựa đựng đồ uống một lần tại khu vực xung quanh cơ quan còn tràn lan, tiềm ẩn những nguy cơ về môi trường sống; sự phân hủy lâu dài và thậm chí ảnh hưởng nguồn nước, hệ sinh thái.

- Việc tập luyện chuyên môn đối với các môn thể thao có thể bị hoãn và gián đoạn do những tác động của BĐKH và ảnh hưởng không nhỏ đến cuộc sống cũng như hoạt động nghề nghiệp và thu nhập của HLV, VĐV, đặc biệt là những HLV VĐV tự do.

3. Những hạn chế và thách thức trước các vấn đề về BĐKH

Ngoài những hạn chế về phương tiện triển khai như tài chính, công nghệ, nguồn nhân lực, Việt Nam vẫn đang đối mặt với nhiều thử thách đề đối phó với BĐKH, đó là: Nhận thức về BĐKH vẫn còn hạn chế và còn thiếu những thỏa thuận liên quan đến rủi ro và cách thức ứng phó với BĐKH. Mặc dù các văn bản và chính sách liên quan đến BĐKH đã được ban hành, khả năng ứng phó với BĐKH của Việt Nam còn chậm và thiếu tính đồng nhất giữa các lĩnh vực cũng như chưa phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan cấp trung ương và địa phương. Ngoài ra, dữ liệu liên quan đến phát triển môi trường bền vững - một trong những nội dung quan trọng trong các mục tiêu phát triển bền vững còn hạn chế. Hiện tại chỉ có dữ liệu của 14 trên tổng số 67 chỉ tiêu toàn cầu về phát triển bền vững liên quan đến phát triển môi trường bền vững (chiếm 20.8 %) trên hệ thống của Tổng cục thống kê của Việt Nam.

Hoạt động KHCN nghiên cứu trong nước về những ảnh hưởng của BĐKH tới hoạt động

Tập luyện TDTT liên tục dưới trời nắng nóng có ảnh hưởng không tốt tới sức khỏe VĐV

TDTT chưa được chú trọng, ít cả về số lượng, nội dung. Các nghiên cứu đánh giá những tác động của BĐKH đối với lĩnh vực thể thao thành tích cao như: Sự giảm sút chất lượng các công trình thể thao, nguy cơ tổn hại về sức khỏe, sự phát triển thành tích VĐV khi tập luyện trong điều kiện BĐKH bất lợi ra sao chưa được đề cập đến. Nếu có những nghiên cứu mang tính quy chuẩn này trong tương lai sẽ là cơ sở để các nhà quản lý, huấn luyện đánh giá sát thực trạng BĐKH, qua đó đưa ra các giải pháp thích ứng phù hợp, triển khai các nhiệm vụ huấn luyện đào tạo VĐV theo hướng phát triển bền vững.

Trước những tác động và ảnh hưởng BĐKH đến mọi mặt của đời sống kinh tế - xã hội, trong đó có hoạt động thể thao đã được ghi nhận. Tuy nhiên, sự quan tâm về các vấn đề môi trường và BĐKH của một bộ phận cán bộ, HLV, VĐV thể thao còn rất hạn chế và thái độ thờ ơ trước các hiểm họa môi trường đặt ra. Điều này đặt ra những yêu cầu cấp thiết cho việc cần phải xây dựng các giải pháp và hành động nâng cao nhận thức và giảm thiểu rủi ro của BĐKH đến sức khỏe, tập luyện và sinh hoạt của VĐV, qua đó góp phần nâng cao nhận thức, thái độ và điều chỉnh hành vi ứng xử có trách nhiệm với môi trường sống và môi trường tập luyện xung quanh.

4. Đề xuất giải pháp

Qua phân tích, tổng hợp đánh giá về những tác động của BĐKH đối với đời sống kinh tế - xã hội của Việt Nam và của Thành phố Cần Thơ

thì những nguy cơ và thách thức của BĐKH đặt ra đối với công tác huấn luyện VĐV của Trung tâm HLTTQG Cần Thơ là thực tế không thể phủ nhận. Để thích ứng và giảm thiểu tối đa những tác động của BĐKH và môi trường đối với công tác huấn luyện VĐV thể thao thành tích cao Trung tâm HLTTQG Cần Thơ tập trung thực hiện đồng bộ 08 giải pháp sau đây:

Giải pháp thứ nhất, cập nhật các thông tin liên quan về thời tiết, BĐKH trên các phương tiện thông tin đại chúng hoặc bản tin cảnh báo thời tiết. Mục đích, để triển khai xây dựng các phương án huấn luyện tối ưu, thích ứng với BĐKH.

Giải pháp thứ hai, thực hiện mục tiêu xanh hoá khuôn viên nơi ở và địa điểm tập luyện bằng hệ thống cây xanh. Mục đích, tạo cảnh quan môi trường với thảm cây xanh giúp ngăn chặn những ảnh hưởng của khói bụi, tăng lượng ôxy không khí và điều hòa nhiệt độ môi trường do hệ thống quang hợp của cây mang lại.

Giải pháp thứ ba, tăng cường công tác tuyên truyền, vận động và cập nhật kiến thức về môi trường và BĐKH cho cán bộ, HLV, VĐV, chuyên gia bằng nhiều hình thức khác nhau như thông qua các buổi sinh hoạt dưới cờ Tổ quốc vào sáng thứ hai hàng tuần; duy trì các buổi lao động “Vì môi trường xanh sạch đẹp” hàng tuần vào chiều thứ tư; Tổ chức ký cam kết giữa Ban HL, VĐV, Công đoàn, Đoàn Thanh niên hạn chế dùng sản phẩm đồ nhựa tái chế, đồ đựng thức ăn uống một lần bằng nhựa, nilon. Mục đích, nâng cao nhận thức, tinh thần trách nhiệm và hành vi ứng xử có trách nhiệm, văn hóa đối với môi trường, góp phần giảm thiểu tác động của BĐKH và đẩy lùi nguy cơ ô nhiễm môi trường, đặc biệt là rác thải nhựa.

Giải pháp thứ tư, chủ động xây dựng kế hoạch sửa chữa, cải tạo hệ thống CSVC phục vụ tập luyện và sinh hoạt VĐV, dành nguồn kinh phí đảm bảo để duy tu, bảo dưỡng CSVC. Mục đích, đảm bảo hệ thống CSVC luôn trong tình trạng tốt nhất phục vụ hiệu quả cho triển khai công tác huấn luyện thuận lợi theo kế hoạch, chủ động trước các diễn biến bất lợi BĐKH và môi trường.

Giải pháp thứ năm, tham mưu cho lãnh đạo cấp trên trong việc ra quyết định tập trung đầu tư đào tạo, huấn luyện VĐV các môn thể thao thích ứng với điều kiện CSVC, khí hậu và môi

trường vùng miền. Mục đích, làm tăng giá trị sử dụng của hệ thống CSVC và nâng cao hiệu quả công tác huấn luyện môn thể thao thích ứng với BĐKH và môi trường.

Giải pháp thứ sáu, khen thưởng và biểu dương kịp thời những tổ chức, cá nhân có những đóng góp tích cực cho công tác bảo vệ môi trường. Mục đích, khích lệ tinh thần chủ động, tích cực của các tổ chức và cá nhân trong hoạt động bảo vệ môi trường

Giải pháp thứ bảy, thực hiện tốt công tác kiểm tra sức khỏe cho các VĐV thường xuyên. Mục đích, nhằm phát hiện sớm các bệnh lý đối với các VĐV, tránh những tác động và rủi ro về sức khỏe do BĐKH.

Giải pháp thứ tám, khuyến khích cán bộ, HLV, VĐV việc sử dụng tiết kiệm nguồn tài nguyên như nước sinh hoạt, điện, sử dụng lại giấy in phô tô đã dùng một mặt...Mục đích, ngăn chặn và giảm các nguy cơ ảnh hưởng đến môi trường từ việc khai thác cạn kiệt nguồn tài nguyên nước ngọt, nguy cơ thiếu điện, tác động đến rừng do cung cấp các sản phẩm gỗ cho ngành công nghiệp giấy./.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2020), *Tài liệu tập huấn về công tác bảo vệ môi trường trong lĩnh vực văn hóa, thể thao và du lịch.*
2. Bộ Tài nguyên và Môi trường (2016), *Kịch bản Biến đổi khí hậu và nước biển dâng cho Việt Nam*, Nhà xuất bản Tài nguyên - Môi trường và Bản đồ Việt Nam.
3. David Eckstein, Vera Künzel and Laura Schäfer (2017), *Báo cáo rủi ro về khí hậu.*
4. Trung tâm HLTTQG Cần Thơ (2020), *Báo cáo rà soát hệ thống CSVC kỹ thuật thể dục thể thao quốc gia đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030.*
5. Ủy ban Nhân dân thành phố Cần Thơ (2015), *Kịch bản BĐKH và nước biển dâng cho Cần Thơ.*
6. Viện Khoa học Khí tượng Thủy văn và Môi trường (2011), *Tài liệu hướng dẫn Đánh giá tác động của biến đổi khí hậu và xác định các giải pháp thích ứng*, Nxb Tài nguyên - Môi trường và Bản đồ Việt Nam.